

חמשה חומשי תורה
והפטרות עם תרגום תעתיק ופרושים

TORA

ȘI HAFTAROT

TRADUCERE, TRANSLITERARE ȘI
ADNOTĂRI DUPĂ SURSE IUDAICE
DE RABIN ȘLOMO SORIN ROSEN

Ediție revizuită

© 2023 / תשפ"ג – Sorin Rosen

Coperta conține elemente grafice preluate de pe site-ul *Freepik.com*

TOATE DREPTURILE REZERVATE. Această carte este protejată de legile ce garantează dreptul de autor (*copyright*). Reproducerea integrală sau parțială, fotocopierea, scanarea, stocarea în sisteme ce permit accesul la informații, transpunerea în format electronic sau audio, precum și alte fapte similare făcute fără permisiunea scrisă a autorului constituie o încălcare a legislației în vigoare, a principiilor de drept iudaic (*halaha*) și a legilor Torei. Realizarea cărții a implicat resurse importante, iar protejarea acestor drepturi va fi urmărită cu toate mijloacele legale.

Această carte conține texte sfinte și vă rugăm să o tratați cu respect.

Informații pe email: jewishbooksro@gmail.com

Site comenzi online: www.jewishbooks.ro

ISBN 978-1-7782397-3-1

CUPRINS

Mesaje introductive	XI
Tora – cuvântul lui Dumnezeu	XIV
Notă la ediția revizuită	XVI
Notă editorială generală	XVII
Mulțumiri	XXI
Cantilația pentru citirea Torei	XXIII
Binecuvântări la citirea Torei	XXIV
Haftarot și binecuvântările lor	871
Bibliografie	1115
Surse iudaice și abrevieri	1116
Index biblic	1120

Cartea Genezei ◦ ספר בראשית

PERICOPA	TORA	HAFTARA
Berēšit ◦ בראשית	5	875
Noaḥ ◦ נח	25	878
Leḥ Leḥa ◦ לך לך	44	881
Vaiēra ◦ וירא	62	883
Ḥaiēi Sara ◦ חיי שרה	82	887
Toldot ◦ תולדות	96	890
Vaiēṭē ◦ ויצא	111	893
Vaišlah ◦ וישלח	131	898
Vaiēšev ◦ וישב	150	900
Mikēṭ ◦ מקץ	165	902
Vaiḡaṣ ◦ ויגש	184	904
Vaiēhi ◦ ויחי	198	906

Cartea Exodului ◦ ספר שמות

Šemot ◦ שמות	215	908
Vaēra ◦ וארא	233	913
Bo ◦ בא	251	916
Bešalaḥ ◦ בשלח	269	918
Itro ◦ יתרו	287	924
Mišpatim ◦ משפטים	299	927
Teruma ◦ תרומה	315	929
Teṭave ◦ תצוה	328	932
Ki Tisa ◦ כי תשה	342	934
Vaiakhēl ◦ ויקהל	361	939
Pekudēi ◦ פקודי	376	943

Cartea Leviticului ◦ ספר ויקרא

PERICOPA	TORA	HAFTARA
Vaikra ◦ ויקרא	391	945
Ṭav ◦ צו	408	949
Šemini ◦ שמיני	422	952
Tazria ◦ תזריע	436	957
Meṭora ◦ מצורע	447	960
Aḥarēi Mot ◦ אחרי מות	461	963
Kedošim ◦ קדושים	474	964
Emor ◦ אמור	485	968
Behar ◦ בהר	503	970
Behukotai ◦ בחקתי	512	973

Cartea Numeri ◦ ספר במדבר

Bamidbar ◦ במדבר	529	975
Naso ◦ נשא	548	978
Behaalotha ◦ בהעלותך	572	981
Šelaḥ ◦ שלח	591	983
Koraḥ ◦ קרח	607	986
Ḥukat ◦ חקת	622	990
Balak ◦ בלק	635	994
Pinḥas ◦ פנחס	650	996
Matot ◦ מטות	671	999
Masēi ◦ מסעי	686	1001

Cartea Deuteronomului ◦ ספר דברים

Devarim ◦ דברים	705	1005
Vaethanan ◦ ואתחנן	721	1007
Ēkev ◦ עקב	741	1010
Reē ◦ ראה	759	1013
Šoftim ◦ שופטים	782	1015
Ki Tēṭē ◦ כי תצא	799	1018
Ki Tavo ◦ כי תבוא	819	1019
Niṭavim ◦ נצבים	838	1022
Vaiēleḥ ◦ וילך	845	1024
Haazinu ◦ האזינו	851	1028
Vezot Haberaḥa ◦ וזאת הברכה	861	1109

CITIRI LA SĂRBĂTORI ȘI OCAZII SPECIALE

OCAZIE	TORA	PAG.	MAFTIR	PAG.	HAFTARA
Roș Hodeș	Num. 28:1-15	661			
Șabat Erev Roș Hodeș	<i>Pericopa obișnuită</i>		<i>Maftir obișnuit</i>		1031
Șabat Roș Hodeș	<i>Pericopa obișnuită</i>		Num. 28:9-15	662	1034
Roș Hașana – ziua 1	Gen. 21:1-34	74	Num. 29:1-6	665	1084
Roș Hașana – ziua 2	Gen. 22:1-24	78	Num. 29:1-6	665	1088
Postul lui Ghedalia^A	Ex. 32:11-14 ° 34:1-10	349 ° 355			1082
Iom Kipur – dimineață	Lev. 16:1-34	461	Num. 29:7-11	666	1091
Iom Kipur – după-amiază	Lev. 18:1-30	469			1093
Sucot – ziua 1	Lev. 22:26-23:44	492	Num. 29:12-16	666	1099
Sucot – ziua 2	Lev. 22:26-23:44	492	Num. 29:12-16	666	1102
Sucot – Hol Hamoed ziua 1	Num. 29:17-25	667			
Sucot – Hol Hamoed ziua 2	Num. 29:20-28	667			
Sucot – Hol Hamoed ziua 3	Num. 29:23-31	668			
Sucot – Hol Hamoed ziua 4	Num. 29:26-34	668			
Sucot – Șabat Hol Hamoed	Ex. 33:12-34:26	354	<i>A se vedea nota^B</i>		1104
Hoșana Raba	Num. 29:26-34	668			
Șemini Ațeret	Deut. 14:22-16:17	772	Num. 29:35-30:1	669	1107
Simhat Tora	Deut. 33:1-34:12 ° Gen. 1:1-2:3	861 ° 5	Num. 29:35-30:1	669	1109
Hanuca – ziua 1	Num. 7:1-17	561			
Hanuca – ziua 2	Num. 7:18-29	564			
Hanuca – ziua 3	Num. 7:24-35	565			
Hanuca – ziua 4	Num. 7:30-41	565			
Hanuca – ziua 5	Num. 7:36-47	566			
Hanuca – ziua 6 (Roș Hodeș)	Num. 28:1-15 ° 7:42-47	661 ° 566			
Hanuca – ziua 7	Num. 7:48-59	567			
Hanuca – ziua 7 (Roș Hodeș)	Num. 28:1-15 ° 7:48-53	661 ° 567			
Hanuca – ziua 8	Num. 7:54-8:4	567			
Șabat Hanuca (I)	<i>Pericopa obișnuită</i>		<i>A se vedea nota^C</i>		1037
Șabat Hanuca (II)^E	<i>Pericopa obișnuită</i>		Num. 7:54-8:4	567	1040
Postul de 10 Tevet^A	Ex. 32:11-14 ° 34:1-10	349 ° 355			1082
Parașat Șekalim	<i>Pericopa obișnuită^D</i>		Ex. 30:11-16	342	1042
Parașat Zahor	<i>Pericopa obișnuită</i>		Deut. 25:17-19	818	1045
Postul Esterei^A	Ex. 32:11-14 ° 34:1-10	349 ° 355			1082
Purim	Ex. 17:8-16	285			

OCAZIE	TORA	PAG.	MAFTIR	PAG.	HAFTARA
Parașat Para	<i>Pericopa obișnuită</i>		Num. 19:1-22	622	1049
Parașat Hahodeș	<i>Pericopa obișnuită</i> ^D		Ex. 12:1-20	257	1052
Șabat Hagadol	<i>Pericopa obișnuită</i>		<i>Maftir obișnuit</i>		1056
Pesah – ziua 1	Ex. 12:21-51	261	Num. 28:16-25	663	1059
Pesah – ziua 2	Lev. 22:26-23:44	492	Num. 28:16-25	663	1062
Pesah – Hol Hamoed ziua 1	Ex. 13:1-16 ° Num. 28:19-25	266 ° 664			
Pesah – Hol Hamoed ziua 2	Ex. 22:24-23:19 ° Num. 28:19-25	307 ° 664			
Pesah – Hol Hamoed ziua 3	Ex. 34:1-26 ° Num. 28:19-25	355 ° 664			
Pesah – Hol Hamoed ziua 4	Num. 9:1-14 ° Num. 28:19-25	575 ° 664			
Pesah – Șabat Hol Hamoed	Ex. 33:12-34:26	354	Num. 28:19-25	664	1064
Pesah – ziua 7	Ex. 13:17-15:26	269	Num. 28:19-25	664	1066
Pesah – ziua 8 (zi de lucru)	Deut. 15:19-16:17	777	Num. 28:19-25	664	1069
Pesah – ziua 8 (de Șabat)	Deut. 14:22-16:17	772	Num. 28:19-25	664	1069
Șavuot – ziua 1	Ex. 19:1-20:23	291	Num. 28:26-31	664	1072
Șavuot – ziua 2 (zi de lucru)	Deut. 15:19-16:17	777	Num. 28:26-31	664	1075
Șavuot – ziua 2 (de Șabat)	Deut. 14:22-16:17	772	Num. 28:26-31	664	1075
Postul de 17 Tamuz^A	Ex. 32:11-14 ° 34:1-10	349 ° 355			1082
Tișa Be'Av – dimineață	Deut. 4:25-40	726			1078
Tișa Be'Av – după amiază	Ex. 32:11-14 ° 34:1-10	349 ° 355			1082

^A În zilele de post, Tora este citită atât la rugăciunea de dimineață (*șaħarit*), cât și la rugăciunea de după-amiază (*minħa*). Haftara este citită doar după-amiaza.

^B De Hol Hamoed, citirea de *maftir* este după cum urmează:

- ziua 1: Num. 29:17-22 – pagina 667
- ziua 2: Num. 29:20-25 – pagina 667
- ziua 4: Num. 29:26-31 – pagina 668

^C De Șabat Hanuca, citirea de *maftir* este după cum urmează:

- ziua 1: Num. 7:1-17 – pagina 561
- ziua 2: Num. 7:18-23 – pagina 564
- ziua 3: Num. 7:24-29 – pagina 565
- ziua 4: Num. 7:30-35 – pagina 565
- ziua 5: Num. 7:36-41 – pagina 566
- ziua 6: Num. 7:42-47 – pagina 566 *
- ziua 7: Num. 7:48-53 – pagina 567

* Pentru citirea Torei în Șabat Hanuca (ziua 6) care coincide cu Roș Hodeș Tevet, pericopa săptămânii este împărțită în șase *aliyot*, apoi se citește a șaptea *aliya* din Num. 28:9-15 – pagina 662.

^D Dacă Parașat Șekalim sau Parașat Hahodeș coincid cu o zi de Roș Hodeș, pericopa săptămânii este împărțită în șase *aliyot*, apoi se citește a șaptea *aliya* din Num. 28:9-15 – pagina 662.

^E Se citește doar în anii în care sărbătoarea de Hanuca conține două Șabat-uri.

MESAJ INTRODUCATIV

Dragul meu prieten, rabinul Șlomo Sorin Rosen, și-a demonstrat deja măiestria în traducerea textelor sacre în limba română și în transliterarea lor după regulile ortografiei limbii române. În calitatea sa de Prim-Rabin al Federației Comunităților Evreiești din România – Cultul Mozaic, el a tradus, transliterat și tehnoeditat cartea de rugăciuni evreiască intitulată *Sidur Lemaan Aħai* („*Carte de rugăciune pentru frații mei*” – v. Psalmi 122:8), aflată la a treia ediție, după ce edițiile precedente au fost de mult epuizate.

Sidur Lemaan Aħai a deschis porțile rugăciunii celor care nu citesc fluent în limba ebraică, conducând la o revitalizare a vieții de cult mozaic în România. *Sidur Lemaan Aħai* este astăzi cartea de rugăciune standard în sinagogile din România și este folosită de mulți evrei vorbitori de română de pe tot globul.

Citim în Talmud (Berahot 5a): „*A spus Rabi Șimon ben Lakīș: Ceea ce este scris (Exodul 24:12): «DOMNUL i-a spus lui Moise: ‘Urcă la Mine pe munte și stai acolo; și îți voi da tablele de piatră și Învățătura și porunca [...]’ – «Tablele de piatră» – sunt Cele Zece Porunci; «Învățătura» – este textul scris; iar «Porunca» – este tradiția orală.*

Tradiția orală a fost transmisă din generație în generație. Atunci când s-a ivit nevoia, această tradiție a fost în mare parte așternută în scris în Targumuri, Midraș, Mișna, Talmud și în diversele comentarii. A rămas însă un sâmbure care nu poate fi cuprins în cuvinte, pe care discipolul îl deprinde de la maestru doar printre rânduri. În viziunea iudaică, nu suntem liberi să interpretăm textul scris după bunul nostru plac. Avem datoria să urmăm calea înaintașilor noștri. În cazul în care calea respectivă ni se pare câteodată forțată, aceasta este un semn că nu am pătruns încă profunzimea textului.

Rabinul Șlomo Sorin Rosen se bucură de meritul deosebit de a îmbina o cunoaștere aprofundată a Torei cu o rară sensibilitate față de nuanțele limbii române. El a trudit din greu pentru a găsi în fiecare loc cuvântul potrivit.

Precum *Sidur Lemaan Aħai* a devenit cartea de rugăciune standard pentru comunitățile evreiești din România și pentru evreii vorbitori ai limbii române de pe tot globul, Tora în traducerea rabinului Șlomo Sorin Rosen merită să devină traducerea standard pentru toți evreii vorbitori ai limbii române, oriunde ar locui ei.

Nu are voie să rămână casă de evreu vorbitor al limbii române din care această carte să lipsească.

Rabin Rafael Shaffer

Prim-Rabin al Federației Comunităților
Evreiești din România – Cultul Mozaic

TORA – CUVÂNTUL LUI DUMNEZEU

Tora este cartea de căpătâi a poporului evreu și mărturia Revelației de la Sinai, momentul de „întâlnire” dintre Dumnezeu și evrei. Conform tradiției iudaice, Tora a fost creată de către Dumnezeu încă înainte de Crearea Lumii, scrisă „cu foc negru pe foc alb”^A, și în ea a privit Dumnezeu – asemenea unui constructor, peste planuri și schițe – înainte de a crea cerurile și pământul, lumina și întunericul. Oferită ca dar evreilor la Muntele Sinai, în mijlocul focului, Tora continuă, peste generații, să reaprindă foc în inimile celor care o studiază și o folosesc ca ghid în viața lor de zi cu zi.

Fără Tora, lumea nu poate continua să existe. Fără Tora, legătura dintre Divin și uman este în suferință. Fără Tora, scopul Creației nu poate fi atins.

Pentru oricine se dedică cu evlavie și pasiune studiului ei, Tora este esența lumii, mesajul divin adresat oamenilor și modul de ascensiune către culmile pe care Dumnezeu le-a decretat ca țintă a existenței umane. Ori de câte ori deschidem Tora și o studiem, cuvântul lui Dumnezeu vine mai aproape de noi și ne hrănește sufletul. În ciuda vechimii sale milenare, Tora este actuală și modernă. Ideile ei, conceptele filosofice, legale, sociale și morale pe care le conține continuă să călăuzească și să inspire.

Pentru evrei, Tora nu este doar un text sfânt. Ea este consemnarea obârșiilor noastre ca popor, credință și religie, cuvântul lui Dumnezeu pentru strămoșii noștri și pentru noi. Ea reprezintă voința lui Dumnezeu și ghidul Său pentru noi în viața de zi cu zi. În Tora găsim porunci și valori, tradiții, idealuri și ritualuri, sfaturi de urmat și detaliile legământului cu Atotputernicul.

În decursul istoriei milenare a poporului evreu, supraviețuirea s-a produs în meritul Torei. Generații după generații de evrei, liberi și suverani în țara lor sau înfruntând greutățile exilului, s-au dedicat trup și suflet cuvintelor pe care Dumnezeu li le-a vorbit din mijlocul focului și negurii la Muntele Sinai, îndemnându-i să devină „o împărăție de preoți și un neam sfânt.”^B

Pentru fiecare nouă generație de evrei, studiul Torei și ascultarea poruncilor divine au reprezentat și reprezintă nu doar baza relației cu Dumnezeu, ci și o legătură cu trecutul și o puternică forță de coeziune comunitară. În absența unei țări și, adesea, a unei limbi comune, comunitățile de evrei din Diaspora au găsit în Tora și în tradiția iudaică pe care aceasta a creat-o, un fundament de tărie individuală, națională și religioasă care le-a asigurat supraviețuirea.

---

^A Midraș Tanhuma, Berēșit 1

^B Exodul 19:6

Eternă și imuabilă, Tora reprezintă totodată punctul de început al dialogului dintre Dumnezeu și om. În iudaism, acest dialog a avut numeroase fațete în decursul veacurilor. Deși ele nu reflectă întotdeauna o relație pozitivă dintre Dumnezeu și evrei, tradiția iudaică le consemnează cu evlavie, dând astfel omului „permisiunea” să-și pună întrebări, să aibă dubii, să caute sensuri, să se căiască după păcat, să cerceteze și să descopere.

În paginile biblice, Dumnezeu Se revelează și alege să vorbească fiecăruia pe înțelesul său, gradual – o altă dovadă a faptului că relația cu El este dinamică și veșnic vie. Pentru patriarhi, Dumnezeu apare cu precădere ca Părinte și Pavăză, Cunoscător al sufletului uman și Statornicitor de legământ și valori. Pentru Moise și evreii aflați în robia egipteană, Dumnezeu este Eliberator și Călăuzitor pe drumul către Țara Promisă. Apoi, în cei patruzeci de ani de peregrinări prin deșert, Dumnezeu este perceput ca Dătător de lege, tradiție și ritual, ca Dumnezeu milos și răbdător, ca Sursă a iertării și a adevărului.

În paginile Torei, Dumnezeu Se prezintă sub toate aceste atribute, uneori în mod direct, alteori alegoric sau prin poveste. În textul biblic, fiecare literă este importantă și totul are un rost: narațiunea în sine, viziunile profetice, dialogurile și interacțiunile dintre eroi. Cu fiecare cuvânt, cu fiecare verset și fiecare capitol, „imaginea” lui Dumnezeu și mesajul Său etern se conturează mai profund în conștiința oamenilor, poruncile și povețele Sale călăuzind și inspirând.

Nu este de mirare așadar că omenirea venerează aceste cuvinte, darul divin către evrei și, prin intermediul lor, către sufletul deschis al fiecărui om. Nu este de mirare că există și astăzi, în lumea modernă, oameni care se dedică trup și suflet Torei, respirând-o, interiorizându-o, căutându-i cu nesaț nuanțele și povețele. Fiecare nouă lectură a textului biblic, fiecare grup de studiu privat sau comunitar, fiecare comentariu și interpretare, se înscriu într-o tradiție eternă, milenară, pe care evreii au păstrat-o, urmând îndemnul oferit chiar de către textul biblic⁴: וְלֵילָּהּ בּוֹ יִמָּם וְלֵילָּהּ (vehaghita bo iomam valaila) – „să te îndeletnicești cu ea zi și noapte.”

Cu aceste gânduri de continuitate a tradiției iudaice și de aducere a mesajului etern al Torei în fața cititorului modern, vă oferim astăzi – cu ajutorul lui Dumnezeu – lucrarea de față, prima de felul său în limba și literatura română. Adresată deopotrivă evreilor și neevreilor, începătorilor și erudiților, această lucrare se dorește a fi o unealtă și o călăuză pentru orice suflet doritor, către cuvântul etern și viu al lui Dumnezeu. În paginile sale, cititorul este invitat să găsească o oază de spiritualitate, o sursă de studiu, înțelepciune și cultură, precum și un izvor de inspirație morală, intelectuală și spirituală.

---

⁴ Ioșua 1:8

NOTĂ LA EDIȚIA REVIZUITĂ

Cu ajutorul lui Dumnezeu, după succesul de care s-a bucurat în anul scurs de la lansare, un nou tiraj al *humaș*-ului „*Tora și Haftarat*” vede acum lumina tiparului. Această ediție revizuită apare atât pentru a satisface nevoia de cult din sinagogile și comunitățile evreiești din România, cât și, în egală măsură, interesul exprimat de către cititori de a avea un exemplar în biblioteca proprie.

Am profitat de ocazia retipăririi pentru a revizui cartea și a opera – acolo unde a fost cazul – modificări de stil sau formatare, de topică frazeologică, ortografie sau traducere. Am corectat mici inadvertențe strecurate în prima ediție, care demonstrează din nou, prin existența lor, că nicio întreprindere umană nu poate fi vreodată perfectă. Am înlocuit pe alocuri câte un termen cu un sinonim care redă mai fidel sensul originalului ebraic sau este mai consecvent în ansamblul Bibliei Ebraice, am corectat traducerea câtorva versete și am revizuit și adăugat un mic număr de adnotări pentru a oferi explicații mai detaliate și precise.

Am reorganizat totodată secțiunea introductivă și am introdus la începutul ei scrisoarea eminentului rabin **Pinchas Goldschmidt**, Președintele Conferinței Rabinilor Europeni și fost Șef-Rabin al Moscovei (1993-2022), pe care domnia sa a avut amabilitatea să ne-o trimită în urmă cu un an, dar care, din păcate, a fost omisă din prima ediție.

Imensa majoritate a intervențiilor operate în această ediție revizuită sunt minore. Numerotarea paginilor este aceeași (cu excepția notabilă a secțiunii introductive, marcată cu cifre romane), iar conținutul este și el identic cu cel al primei ediții, în proporție de peste 99.5%.

Doresc să adresez mulțumiri și pe această cale lui **Mihnea Guttman**, care mi-a semnalat multe din corecturile operate în final aici și, de asemenea, domnului Prim-Rabin **Rafael Shaffer**, care a revizuit lista de corecturi propuse și a oferit sugestii și sfaturi neprețuite pentru finalizarea optimă a acestei ediții. Prietenia voastră și sesiunile noastre de studiu, în persoană sau virtuale, continuă să mă onoreze și să-mi ofere o imensă satisfacție intelectuală, emoțională și spirituală!

Mulțumiri speciale se cuvin și cititorilor care m-au contactat în anul scurs de la apariția primei ediții, cu întrebări, sugestii și critici constructive, izvorâte nu doar dintr-o fină și lăudabilă atenție la detaliu, ci și – în mod evident – dintr-o dorință nesecată de a ajuta la o redare cât mai fidelă și cursivă a textului sacru.

Rabin Șlomo Sorin Rosen
septembrie 2023

NOTĂ EDITORIALĂ GENERALĂ

Această lucrare nu este un simplu Pentateuh. Ea este un חמשה (*ḥumaš*) (provenind de la cuvântul ebraic חמשה (*ḥamēš*) – „cinci”), care conține Tora, adică primele cinci cărți ale Bibliei Ebraice și תורתך (*haftarot*), porțiunile din cărțile profeților pe care tradiția iudaică le-a asociat pericopelor Torei.

În tradiția iudaică, Tora este împărțită în cincizeci și patru de pericope care sunt citite în sinagogi de Șabat. În cadrul acestor lecturi publice săptămânale, pericopa săptămânii este împărțită la rândul ei în șapte *aliyot* – chemări la Tora (lit: „înălțări”), pentru lectura cărora sunt chemați pe amvon, pe rând, șapte enoriași. Un al optulea enoriaș este chemat la Tora pentru *maftir*, el citind apoi și *haftara*. De sărbători sau ocazii speciale din calendarul iudaic (cum ar fi zilele de post colectiv sau Șabaturile particulare), citirile din Tora și *haftara* sunt și ele speciale, în conformitate cu tema și specificul zilei.

Concepută atât pentru uzul personal, cât și pentru uzul sinagogal, lucrarea de față marchează în text momentul de debut al fiecăreia dintre aceste *aliyot*.

Am indicat totodată și marcajele consacrate de tradiție pentru a delimita textul din punct de vedere semantic și logic, funcționând în mod similar cu tabulația și alineatului din documentele moderne. Spre deosebire de sulturile de Tora, unde aceste marcaje sunt indicate doar prin spații, în această carte am notat cu {פ} – *petuḥa* (spațiu deschis) alineatul, și respectiv cu {ס} – *setuma* (spațiu închis) tabulația de o jumătate de coloană.

* * *

Textul ebraic a fost preluat în format digital și verificat pentru conformitate. El este vocalizat și conține marcajele de cantilație specifice, pe care tradiția iudaică le-a consacrat pentru citirea publică a Torei, în ritualul sinagogal (ebr: טעמי תורתך (*taamēi hamikra*)) – v. pagina XXIII.

De asemenea, am indicat și particularitățile de format, cum ar fi literele care apar cu un corp mai mare sau mai mic în sulturile de Tora, oferind și explicațiile tradiționale ale acestora, atunci când ele există. Acolo unde este cazul, am precizat și corespondența *k'ri* (citire) vs. *k'tav* (scriere), respectiv cuvinte unde tradiția iudaică a impus o citire diferită de textul scris.

Pentru a veni în sprijinul cititorului modern, am notat, pe lângă pericope, și capitolele în care a fost împărțit ulterior textul biblic. Cotația versetelor este cea tradițional iudaică, deși ea diferă ocazional de Septuaginta sau Vulgata.

* * *

Traducerea în română reprezintă „miezul” acestui proiect și este bazată pe originalul ebraic, oferind totodată o interpretare în spiritul tradiției mozaice. Ea păstrează distanța față de Septuaginta, Vulgata și traducerea creștine ale Bibliei, deși am consultat – cu titlu informativ și de referință – și câteva versiuni în limba română, atunci când a fost cazul – v. lista de la pagina 1115.

Traducerea își propune să atingă un echilibru între fidelitate față de original, consecvență și cursivitate în ochii cititorului modern. Astfel, am evitat pe cât posibil neologismele și arhaismele exagerate, am dat atenție topicii frazei ebraice, redundanței ei ocazionale, diatezei și timpurilor verbale, și folosirii singularului sau pluralului într-un context anume. Am păstrat metaforele, antropomorfismele și ambiguitatea versetelor acolo unde se impunea, fără a forța o interpretare sau alta. Variante de traducere sunt oferite în adnotări.

De notat că, în ciuda eforturilor depuse, lucrarea rămâne sclavă principiului că o traducere este, în esență, o interpretare. De aceea, ea nu se pretinde a fi Traducerea (cu majusculă) a Torei, ci doar o **variantă iudaică de traducere**, pe cât de corectă și de completă am reușit să o facem. Orice erori de interpretare, ortografie sau formatare aparțin autorului, originalul fiind perfect și absolut. De altfel, considerăm că o traducere perfectă nici nu este posibilă, datorită multiplelor nuanțe ale textului biblic, și a faptului că Autorul este Dumnezeu, iar noi suntem doar simpli oameni.

* * *

Transliterarea textului ebraic a fost o întreprindere dificilă, mai ales că nu toate sunetele limbii ebraice au corespondent perfect în limba română. În plus, regulile de pronunție ebraică sunt complexe, diferențe de vocalizare sau accentuare putând uneori influența sensul unui cuvânt sau chiar verset.

În final, am optat pentru o variantă intermediară între pronunția așkenază și cea sefardă, și între fidelitate și simplitate, conform următoarelor convenții:

LITERA EBRAICĂ	REDATĂ	OBSERVAȚII
כ <kaf> și ק <kuf>	k	
ה <hei>	h	pronunțată aspirat, ca în cuvântul „hei”
ח <het> și ח <haf>	ħ	pronunțată gutural, ca în cuvântul „hrean”
vocala א <segol>	e	pronunțată e deschis
vocala א <teire>	ē	pronunțată ei (cu i scurt) de către așkenazi și pronunțată e de către sefarzi
vocala ו <šva> (šva na sau šva naħ)	e sau mută	după caz, pronunțată e scurt, similar cu ă; (redarea nu este perfect conformă tradiției)
consoana ו <iod> nevocalizată	mută	excepție: redată ca ēi dacă urmează unei consoane vocalizate cu א <teire>

Venind în sprijinul cititorilor, am căutat să sincronizăm ebraica, traducerea și transliterarea pe fiecare pagină unde acest lucru a fost posibil și am marcat în transliterare, cu cratime de unire, cuvintele citite legat, conform tradiției.

În ciuda tuturor eforturilor depuse pentru a asigura o redare cât mai fidelă, nu pretendem că rezultatul final este perfect sau pe deplin consecvent, și nici că urmează regulile fonetice științifice. Astfel, în funcție de tradiția locală și de pronunția sau accentul fiecăruia, sonoritatea poate diferi ușor în ritual față de cum este ea redată aici. Scopul transliterării este să ofere cititorilor o imagine orientativă asupra pronunției și să ajute enoriașii să urmărească mai ușor citirea Torei la sinagogă. Ea poate fi și o unealtă pentru studierea limbii ebraice și, totodată, pentru pregătirea lecturii publice a Torei, la sinagogă, dar cei care doresc să-și însușească o pronunție perfectă sunt încurajați să citească textul ebraic în original, alături de un *baal korē* profesionist.

* * *

Conform iudaismului, textul scris al Torei (ebr: תּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב *Tora șebihtav*) nu poate fi înțeles corect și complet fără explicațiile și subtilitățile oferite de Învățătura Orală (ebr: תּוֹרָה שֶׁבֶּעַל פֶּה *Tora șebeal pe*), predată și ea evreilor de către Dumnezeu, în cadrul Revelației de la Sinai. Cele două componente ale Torei, împreună cu interpretările și dezbaterile rabinice ulterioare și cu tradiția iudaică, stau la baza legii mozaice (ebr: הַלְּכָה *halaha*). Aceasta din urmă, codificată și decisă de către autorități rabinice abilitate și acreditate, este o întreprindere complexă, care nu face obiectul lucrării de față.

Aici, oferim doar o traducere a textului biblic, cu explicații ajutătoare. După cum afirmă metaforic tradiția iudaică, există „*saptezeci de fațete ale Torei*”⁴, adică moduri potențiale de a înțelege esența cuvântului divin. De aceea, am inclus în lucrare peste patru mii de scurte **adnotări** bazate pe surse iudaice. Alegerea lor, ghidată chiar de către text, nu se dorește a fi exhaustivă, ci pur funcțională, oferind informații în plus asupra versetelor și ajutând la elucidarea acestora. Adnotările lipsesc din secțiunea specială de *haftarot* – v. pagina 871, traducerea acelor texte urmând de regulă comentariul lui Rași.

Urmând modul iudaic de studiu de text, în care explicațiile însoțesc îndeaproape originalul, am inclus aceste adnotări în subsolul fiecărei pagini și nu la final de carte sau capitol. În traducere, am indicat prezența adnotărilor cu litere și nu cu cifre, pentru a evita orice confuzie între ele și cotația versetelor. Cititorii sunt încurajați să facă uz de adnotări ori de câte ori ele apar.

Sperăm ca aceste decizii editoriale să fie bine primite de către cititori și să-și atingă scopul de a facilita studiul Torei în cadru personal și comunitar.

---

⁴Midraș Bamidbar Raba 13:16

Numele divine au în tradiția iudaică o simbolistică aparte, ele fiind asociate uneori cu diverse atribute divine, spre exemplu atributul milei sau atributul justiției. Totodată, numele divine indică adesea și modul în care Dumnezeu este perceput de către oameni sau reflectă relația Sa cu aceștia într-un anumit context – spre exemplu, Dumnezeu în postura Sa de Creator, de Suveran, de Ascultător de rugăciune, de Forță călăuzitoare a naturii, de Sursă a iertării, de Înfăptuitor de miracole etc.

În această lucrare, numele divine sunt redată astfel:

NUME DIVIN	TRADUCERE	TRANSLITERARE / PRONUȚIE
יְהוָה	DOMNUL	ADONAI – în cadrul ritualului Hašem (lit: „Numele”) – în rest
אֲדֹנָי	Domnul (meu) Stăpânul (meu)	Adonai
אֱלֹהִים	Dumnezeu	Elohim
אֲדֹנָי יְהוָה	Stăpânul meu, Domnul DUMNEZEU	Adonai ELOHIM
שָׂדַי	Atotputernicul	Şadai
יְהוָה צְבָאוֹת	DOMNUL Oștirilor	ADONAI Ţevaot
אֵל	Dumnezeu	Ēl

Alte nume divine mai puțin comune sunt explicate în adnotări, după caz.

* * *

Numele personajelor biblice sunt redată simplu, neștiințific. Pentru redarea numelor proprii consacrate am folosit varianta sub care au fost ele preluate în limba română (ex: Eva și nu *Hava*, Abel și nu *Hevel*, Enoh și nu *Hanoĥ*, Noe și nu *Noaĥ*, Matusalem și nu *Metușelahĥ*, Isaac și nu *Ițĥak*, Moise și nu *Moșe*, Ierusalim și nu *Ierușalaim*).

La prima apariție a unui nume în textul biblic, am indicat în adnotări și originalul ebraic, atunci când el diferă în mod semnificativ de varianta românească. Totuși, anumite nume proprii a căror preluare clasică în limba română am considerat-o nejustificat de îndepărtată de originalul ebraic au fost redată în variantă transliterată sau într-o formă intermediară ceva mai apropiată de original (ex: Malhițedek și nu Melhisedec, Zevulun și nu Zabulon, Ioșua și nu Iosua, Korah și nu Core).

În fine, am precizat adesea în adnotări și semnificația sau originea anumitor nume proprii, așa cum se desprind ele din textul biblic sau din explicațiile oferite de către comentatori.

ספר בראשית ° *Sēfer Berēšit*
Cartea Genezei

PERICOPA BERĒŠIT ◦ פרשת בראשית

Geneza 1:1-6:8 ◦ בראשית א:1-8

Începutul. **1** ¹ La început^A, [când] a creat Dumnezeu cerurile^B și pământul,² iar pământul era haos și pustiu^C, și întuneric^D [era] peste fața adâncului, și duhul lui Dumnezeu^E plutea peste fața apelor,³ Dumnezeu a spus: „Să fie lumină!”⁴ Și Dumnezeu a văzut că lumina^F este bună și a despărțit Dumnezeu lumina de întuneric.⁵ Și Dumnezeu a numit lumina „zi”, iar întunericul l-a numit „noapte”.⁶ Și a fost seară și a fost dimineață: o zi^G.

A doua zi ⁶ Și Dumnezeu a spus: „Să fie un firmament în mijlocul^H apelor și să fie despărțitor între ape și ape!”⁷ Și a făcut Dumnezeu firmamentul și a despărțit

א אֶבְרָאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ: ב וְהָאָרֶץ הִיְתְּהָ תֵהוֹ וְבָהוּ וְחֹשֶׁךְ עַל-פְּנֵי תְהוֹם וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל-פְּנֵי הַמַּיִם: ג וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי-אֹר וַיְהִי-אֹר: ד וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת-הָאֹר כִּי-טוֹב וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִים בֵּין הָאֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ: ה וַיִּקְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאֹר יוֹם וְאֶת-הַחֹשֶׁךְ לַיְלָה וַיְהִי-עֶרֶב וַיְהִי-בֹקֶר יוֹם אֶחָד: (פ) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי רְקִיעַ בְּתוֹךְ הַמַּיִם וְיִהְיֶה מַבְדֵּיל בֵּין מַיִם לְמַיִם: ז וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת-הַרְקִיעַ וַיַּבְדֵּל

1 ¹ Berēšit bara Elohim et hašamaim veēt haareṭ ² vahaareṭ haita tohu vavohu veḥošeh al-penēi tehom veruah Elohim meraḥefet al-penēi hamaim ³ vaiomer Elohim iehi-or vaiehi-or. ⁴ Vaiaer Elohim et-haor ki-tov vaiavdēl Elohim bēin haor uvēin haḥošeh. ⁵ Vaikra Elohim laor iom velaḥošeh kara laila vaiehi-erev vaiehi-voker iom ehad. ⁶ Vaiomer Elohim iehi rakia betoh hamaim vihi mavdil bēin maim lamaim. ⁷ Vaiaas Elohim et-harakia vaiavdēl

^ATermenul ebraic (berēšit) are aici sensul de „la începutul [creării de către Dumnezeu]”, determinând combinarea primelor trei versete într-unul singur (Rași, Ibn Ezra). Variantă: „la începutul absolut” (Ramban). În tradiția iudaică, Creația este un moment unic, în care conceptele de timp și spațiu nu sunt definite, înainte existând doar o stare pur metafizică de continuitate eternă (Sforno).

^BTermenul ebraic, la plural și cu articol hotărât, se referă la partea de cer vizibilă oamenilor (Ibn Ezra).

^CTermenii ebraici (tohu vavohu) nu au corespondent în limba română, ei indicând absența totală a formei și ordinii. Prin actul creator *ex nihilo*, Dumnezeu a creat, ordonat și dat formă lumii.

^DÎntunericul nu este aici simpla absență a luminii, ci o creație aparte a lui Dumnezeu – v. Isaia 45:7.

^EVariantă de traducere: „suflare de la Dumnezeu”, care avea menirea de a usca pământul (Ibn Ezra) sau care făcea să plutească pe deasupra apelor tronul lui Dumnezeu (Rași).

^FVersetul nu se referă la lumina stelelor create în ziua a patra, ci la o lumină specială a începuturilor, ascunsă ulterior de Dumnezeu și „rezervată” celor dreți în Lumea Viitoare (Sforno, cf. TB Șabat 30b).

^GNumeral cardinal și nu ordinal, prima zi fiind specială, căci Dumnezeu a fost absolut singur în ea, chiar și îngerii fiind creați abia în a doua zi. Alternativ: *iom šel Ehad* – „ziua Celui Unic”.

^HNu în punctul de mijloc, ci undeva între apele de deasupra și apele de dedesubt (Ramban). Simbolic, acest „firmament” este asimilat și cu orizontul, linia imaginată dintre cer și pământ (Hizkuni).

apele care sunt sub firmament de apele care sunt deasupra^A firmamentului. Și a fost așa. ⁸ Și Dumnezeu a numit firmamentul „ceruri”. Și a fost seară și a fost dimineață: a doua zi.

A treia zi ⁹ Și Dumnezeu a spus: „Să se adune apele de dedesubtul cerurilor într-un singur loc și să se arate^B uscatul!” Și a fost așa. ¹⁰ Și Dumnezeu a numit uscatul „pământ”, iar adunarea de ape a numit-o „mări”. Și Dumnezeu a văzut că este bine. ¹¹ Și Dumnezeu a spus: „Să rodească pământul vegetație: iarbă roditoare de sămânță, pom roditor care rodește rod, după soiul său, cu sămânța sa în el pe pământ!” Și a fost așa. ¹² Și pământul a produs vegetație: iarbă roditoare de sămânță, după soiul său, și pom care rodește fruct, cu sămânța sa în el, după soiul său. Și Dumnezeu a văzut că este bine^C. ¹³ Și a fost seară și a fost dimineață: a treia zi.

A patra zi ¹⁴ Și Dumnezeu a spus: „Să fie luminători pe firmamentul cerurilor ca să despartă ziua de noapte și să fie ca semne și pentru soroace și pentru zile și ani. ¹⁵ Și să fie ca luminători pe firmamentul cerurilor pentru a lumina asupra pământului!”

בֵּין הַמַּיִם אֲשֶׁר מִתַּחַת לָרָקִיעַ וּבֵין הַמַּיִם אֲשֶׁר מֵעַל לָרָקִיעַ וַיְהִי-כֵן: וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָרָקִיעַ שָׁמַיִם וַיְהִי-עֶרֶב וַיְהִי-בֹקֶר יוֹם שֵׁנִי: {פ}

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִקְוּוּ הַמַּיִם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם אֶל-מְקוֹם אֶחָד וַתִּרְאֶה הַיַּבְּשָׁה וַיְהִי-כֵן: וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לַיַּבְּשָׁה אֶרֶץ וּלְמַקְוֵה הַמַּיִם קְרָא יַמִּים וַיִּרְא וַיֵּרָא אֱלֹהִים כִּי-טוֹב: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תִּדְשָׂא הָאָרֶץ דְּשָׂא עֵשֶׂב מִזְרִיעַ זֶרַע עֵץ פְּרִי עֵשֶׂה פְרִי לְמִינֹו אֲשֶׁר זֶרַע-וּבו עַל-הָאָרֶץ וַיְהִי-כֵן: יב וַתּוֹצֵא הָאָרֶץ דְּשָׂא עֵשֶׂב מִזְרִיעַ זֶרַע לְמִינֵהוּ וְעֵץ עֵשֶׂה-פְּרִי אֲשֶׁר זֶרַע-וּבו לְמִינֵהוּ וַיִּרְא אֱלֹהִים כִּי-טוֹב: יג וַיְהִי-עֶרֶב וַיְהִי-בֹקֶר יוֹם שְׁלִישִׁי: {פ}

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי מְאֹרֶת בְּרָקִיעַ הַשָּׁמַיִם לְהַבְדִּיל בֵּין הַיּוֹם וּבֵין הַלַּיְלָה וְהָיוּ לְאֹתוֹת וּלְמוֹעֲדִים וּלְיָמִים וּשְׁנָיִם: יד וְהָיוּ לְמְאֹרֶת בְּרָקִיעַ הַשָּׁמַיִם לְהָאִיר עַל-הָאָרֶץ

bēin hamaim ašer mitaḥat larakia uvēin hamaim ašer mēal larakia vaiehi-ḥēn. ⁸ Vaikra Elohim larakia šamaim vaiehi-erev vaiehi-voker iom šēni. ⁹ Vaiomer Elohim ikavu hamaim mitaḥat hašamaim el-makom eḥad vetērae haiabaša vaiehi-ḥēn. ¹⁰ Vaikra Elohim laiabaša ereṭ ulemikvē hamaim kara iamim vaiar Elohim ki-tov. ¹¹ Vaiomer Elohim tadšē haareṭ deše ēsev mazria zera eṭ peri ose peri lemīno ašer zaro-vo al-haareṭ vaiehi-ḥēn. ¹² Vatoṭē haareṭ deše ēsev mazria zera leminēhu veṭ ose-peri ašer zaro-vo leminēhu vaiar Elohim ki-tov. ¹³ Vaiehi-erev vaiehi-voker iom šeliši. ¹⁴ Vaiomer Elohim iehi meorot birkia hašamaim lehavdil bēin haiom uvēin halaila vehaiu leotot ulemoadim uliamim vešanim. ¹⁵ Vehaiu limorot birkia hašamaim lehair al-haareṭ

^APrepoziția sugerează că apele „de deasupra” erau suspendate în spațiu peste firmament (Rași).

^BDeși pământul fusese creat în prima zi, el nu era nici vizibil și nici uscat până în ziua a doua când Dumnezeu a făcut ca apele să se retragă și să se adune în mări și oceane (Rașbam).

^CÎn a treia zi a Creației, sintagma „este bine” apare de două ori în textul biblic, această zi fiind specială în ochii lui Dumnezeu, deoarece este și ziua în care a fost creată Grădina Edenului (Hizkuni).